

AKuFF Hírmondó

Arbeitskreis ungarndeutscher Familienforscher
Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete
German Family Tree Researchers' Society in Hungary

XII. évfolyam, 32. szám

2016. április 9.

Tartalom

Az elnök előszava	2
Szeitz Ferenc: Morbus Hungaricus, vagyis a TBC pusztítása egy soroksári sváb család anyakönyvi bejegyzésein keresztül bemutatva	3
Hársné Putz Ágota: Kalandozások az épületszámozás és utcanévadás történetében – Csolnokon és a világban	6
Wéber György: Ikrek a majsai anyakönyvekben 1738-1860	10
Elisch Jánosné: Appel és Kozek család története Solymártól Törökországig	16
Sétáló Ferenc: Anyai dédapám, egy regény mellékszereplője	21
Dipl. Ing. Wilhelm Busch: Időkapszula egy német-palánkai házban	27
Tagsági hírek: Halottaink, Tagsági változások, 10 éve tagok	31
Új könyvek a könyvtárunkban	33

Honlapunkon,

www.akuff.org ,

**az újság korábbi példányai pdf-
formátumban megtalálhatóak.**

Az elnök előszava

Mintha csak a 15 éves évforduló egyfajta választóvonalat képezne az egyesület életében, az alapszabályunkat a magyar törvényi változások előírásainak megfelelően teljesen át kellett dolgoznunk. A helyzet bonyolult, két törvény van párhuzamosan, melyek az egyesületekre vonatkozó szabályokat tartalmazzák, a civil szervezetekről szóló 2011. évi CLXXV. törvény és az új Polgári Törvénykönyv. Néha még átfedések is vannak a kettő között, tényleg kifejezett jogász feladat azt értelmezni, hogyan lehet összeegyeztetni ezeket az ütközéseket. És itt van a törvényhozó (tkp. a politikusok) nagy tévedése, az ugyanis, hogy az egyesületek vezetőségeiben nem a különböző jogágak szakjogászai foglalnak helyet, hanem hétköznapi emberek, akik egy közös cél érdekében a tagok képességeit és tudását egyesíteni kívánják, és ezzel nem maguknak akarnak anyagi előnyöket elérni. Nekem, mint jogásznak sem volt csekély feledat az alapszabály módosítása oly módon, hogy az a szigorú és aprólékos törvényszék számára bejegyzésre alkalmas legyen. Február 19-én megtartottuk az egyesület történetének legkisebb taggyűlését (9 taggal), a demokrácia nagyobb dicsőségére, hogy a törvényszék által előírtaknak megfelelően az alapszabályt – a somberek-i találkozó eredményeihez képest – megváltoztassuk. Az aktuális szöveget megküldtem az elfogadását követően az e-mail elérhetőséggel rendelkező tagoknak, de a majdan a bíróság által is bejegyzett szöveg meg fog jelenni az AKuFF Hírmondó következő számában, a tagjaink általi szíves tanulmányozhatóság céljából. Hogy hogyan tud Németországban vagy Ausztriában egy kicsi faluban 5-10 egyesület jól működni... Vagy ott talán a jogszabályok vannak a polgárokért, illetve a polgárok sem akarnak visszaélni annyira a jogszabályok adta lehetőségekkel?

Ajánlom, hogy az AKuFF Hírmondó mindkét nyelvű változatát lapozzák át, mert lehetnek hirdetések, fényképek, amik nem, vagy más formában találhatóak meg a két változatban.

Dr. Pencz Kornél

Szeitz Ferenc

**Morbus Hungaricus,
vagyis a TBC pusztítása, egy soroksári sváb család anyakönyvi
bejegyzésein keresztül bemutatva**

Nemrég valaki feltette a „Guten Morgen Soroksár” Facebook-csoportba az 1900-as évek elejéről Puchele Pál bíró fotóját, aki az egyik őse volt. *(lásd az alábbi képet)*

Az én családfámban is szerepel egy Puchele Magdolna, akinek apja, Puchele Pál az én ősapám, az 1800-as évek elejéről, aki akár a képen szereplő bírónak is az apja lehetett. Az őskeresés és az anyakönyvi kutatások során azonban a Puchele família egy szörnyű fájdalmára bukkantam.

A XIX-XX. század fordulóján is a családokba jellemző volt az átlagosan 6-8 gyermek, amely csak a század 30-40-es éveiben csökkent 3-4 utódra. A magas gyerekszám azonban nagyon sok csecsemő, és gyermek halállal is járt. Csecsemők esetén a halálokok között a veleszületett gyengeség, vagy a gyomorhurut szerepel, jelezve a nélkülözést, és a nem megfelelő táplálást.

Robbanásszerű volt még így is népesség növekedés, amely már nem a földművelésből élt meg. Sok volt persze a soroksári napszámos – azok a földnélküliek, akik mezőgazdasági munkát végeztek – de egyre több a fegyvergyári munkás, asztalos, ács, kőműves segéd, jelezve az iparosodást, és a főváros robbanásszerű fejlődésének munkaerő-igényeihez való igazodást.

A nyomor jeleit azonban az anyakönyvekből is látni, több adatból! A ma is még meglévő kis sváb parasztházban, amelyben három testvér is együtt élt házastársával és gyermekeivel, jól mutatja ezt. Ugyanezt jelzi, amikor egy családon belül az anyakönyveket egymás mellé tesszük, és döbenten látjuk, hogy a Morbus Hungaricusnak „becézett” tüdőgümőkör (TBC) mekkora pusztítást vitt véghez, és mennyi fájdalmat okozott.

1899. február 2-án Puchele Pál 44 éves földműves feleségével Srticker Annával megéli a 17 éves lányuk, Puchele Anna halálát a TBC miatt.

1902. április 2-án már a 23 éves ifjabb Puchele Pált temetik ugyancsak TBC miatt. Pár hónappal később **június 28-án** a 49 éves édesanyát Puchele Pálné született Sticker Annát gyászolják ugyancsak a TBC miatt.

1905. október 25-én a családban végre jó esemény történik: Puchele Magdolna férjhez megy Spiesz Istvánhoz. Sajnos azonban a házasság nem tart sokáig, mert a 25 éves Magdolnát 1914.április 12-én elviszi a TBC.

1909. április 8-án a következő tragédia, hogy a család Puchele János 18 éves asztalos segédet temeti TBC miatt.

Puchele Pál családfő (községi mezőőr) **1911. június 21-én** 65 évesen májrákban elhalálozik. Fia, Puchele Mihály kőműves-segéd 1912. november 20-án nősül meg Marschall Terézzel. Ez a házasság is hamar véget ért, mert Mihály 1916.május 3-án a tüdővészben elhunyt.

1913.január 15-én a következő gyermek a 28 éves Puchele Rozina napszámos megy férjhez, Mészáros József gyári munkáshoz. Rozina 1927. május 7-én hal meg ugyancsak TBC miatt mindössze 43 évesen.

A betegség terjedése alattomos. Forralatlan nyers tejjel a tehenekről, és emberről emberre cseppfertőzéssel terjedt. A testen kívülre kerülve a korokozó érzékeny, már a napfénytől elpusztul, hamar kiszárad. Nedves, dohos, sötét zsúfolt lakhatási viszonyok viszont kedveznek neki.

Mint látható a járványszerűen terjedő betegség a családot megtizedelte, és életerős tagjait sorozatosan törte derékba.

Köszönet a Macse adatbázisának amely lehetővé tette az adatok kigyűjtését!

AZ EGYESÜLET KIADÁSÁBAN MEGJELENT KÖNYVEK:

1. **Riszt András: Nagypárad község családkönyve 1723-1945**
2. **Ament Andor: E L E K benépesítése a törökvész után (1724-1800)**
3. **Amrein Ferenc - Amrein Iлона - Auth Szilvia: A Baranya megyei katolikus települések Mecseknádasd és Óbánya családkönyve 1721-2007**
4. **Stefan Rettig - Josef Skribanek † : Vaskút családkönyve 1772 - 1947**
5. **Maléth István: Gyoma evangélikus családkönyve 1835-1918**

	<u>Áruk tagoknak</u>	<u>egyesületen kívülieknek</u>	<u>külföldre</u>
1.	3.000,- Ft	3.500,- Ft	25 €
2.	1.500,- Ft	2.000,- Ft	10 €
3.		ELFOGYOTT!	
4.	9.900,- Ft	9.900,- Ft	59 € (AKdFF-nél)
5.	4.700,- Ft	4.700,- Ft	25 €

+ postaköltség

A könyvek megvételével az AKuFF könyvkiadási tevékenységét támogatja!

Az újságunkban megjelenő írásokat nem cenzúrázzuk, esetlegesen a helyesírási hibákat és az elütéseket korrigáljuk, ill. praktikussági okokból rövidítünk vagy átszerkesztünk. Az egyes szerzők véleménye vagy genealógiai szakmai álláspontja nem feltétlenül tükrözi a szerkesztők vagy az egyesület véleményét és álláspontját

Hársné Putz Ágota:

Kalandozások az épületszámozás és utcanévadás történetében – Csolnokon és a világban

Családfakutatásaim során egyre-másra szemembe ötlöttek az egyes anyakönyvi rovatokban feltüntetett házszámok. Eleinte nem tulajdonítottam nekik jelentőséget, de hamar rá kellett ébrednem, hogy Mayer, Putz és Eichardt nevű őseimet az egyéb adatok mellett a házszámok alapján is elkülöníthetem az ezt a nevet viselő, nem rokon Mayeroktól, Putzoktól és Eichardtoktól. Hiszen az 1800-as években még teljesen általános volt a több generáció egy fedél alatt, tehát az ugyanazon szám alatt való együttélése. Az anyakönyvekben településünkön 1852-ben jelentek meg a házszám bejegyzések. Ugyancsak a házszámozás segít eligazítani abban, hogy egy adott fiatal család mikor költözik új házba. Esetemben az apai nagyapám, Putz Ferenc (sz.1892.11.25) feleségével Wittek Máriával (sz. 1891.03.16) tizenháromszor jegyeztetett be utódot. Ezek közül 4 kisgyermekként, 1 fiú 15 évesen (már a bányában dolgozott!) agyhártyagyulladásban, egy fiú 16 évesen a 2. vh-ban civiláldozatként halt meg és csak 7 érte el a felnőttkort. Édesapámtól, aki ebben a sorban a második gyermek volt, soha nem hallottam, hogy az ő szülőházában született-e nővére is. A házszámozásból viszont láthattam, hogy az ő nagypai házában lakott az ifjú pár házasságkötésékor és addig, amíg az első világháborúban odaveszettek hitt nagybáty meg nem érkezett a hadifogságból, s ez által a fiatal családnak új otthon kellett létesítenie. Szerencsémre ennél a felfedezésnél még élt édesapám legfiatalabb testvére, aki ezt megerősítette. Így igazolódt be, hogy a házszámok jól útba igazítottak engem.

A csolnoki házszámozás történetének kutatását a Komárom-Esztergom Megyei Levéltárban, Esztergomban kezdtem el. Feltételeztem, hogy a csolnoki testületi jegyzőkönyvek, a sok más izgalmas vagy helytörténetileg fontos, valamint ma már jelentéktelennek tűnő ügy mellett az erre vonatkozó döntést is rögzítik. Csalódnom kellett. Levéltáros segítséggel azonban a kezembe kerültek a házadó kivetési lajstromok, melyek 1927-től már utcanéveket és házszámokat tartalmaznak. Ebből tudtam meg, hogy ebben az évben épült édesapám szülői háza, mert a megjegyzés rovatban ez állt: „új ház”. Milyen szép lett volna egy olyan listát találni, mely feltünteti a régi házszámok utcába való rendezését. De ilyenre nem bukkantam. Így más utat kellett választanom:

egyrészt hagyatkozni helyi ismereteimre, idősebbek visszaemlékezéseire, valamint tanulmányoztam a Művelődési Házunk klubterme falára kitett, sajnos valamiféle fényes bevonattal konzervált, Csolnok 1868-as kataszteri térképet, melyen a dülőneveken, helyrajzi számokon túl a belterület épületeinek házszámozása is kisilabizálható. Ez utóbbi számok természetesen utólagos, piros számos bejegyzések. Az ember létrán állva, kézben egy nagyítóval jól elmerülhet a múlt világában és feljegyzéseket készíthet róla. Így kis szorgalommal az akkori kb. 200 lakóház számát az anyakönyvek bejegyzéseivel egybevetve el lehetne készíteni egy olyan listát, mely megörökítené, hogy a 19. sz. második felében hol laktak az egyes családok, és mivel a mai utcák egy részének körvonalai már akkor is kirajzolódtak, még az is regisztrálható lenne, hogy hol állhatott egy adott számú ház. Egyelőre azonban megelégszem azzal, hogy saját dédnagyszüleim akkori lakóházát el tudom helyezni Csolnok térképén. Még lenne egy-két lehetőség a nyomkövetésre: az anyakönyvekben a házasságkötéseknél szereplő számok eltűnésének és utcanevekké válásának megfigyelésével és a Földhivatalban való kutatással... Kívülállónak ezek bizonyára csupán jelentéktelen adatok, hozzám viszont szinte megnyugtató közelségbe hozza őseimet. Külön öröm számomra, ha az adott helyen ma is leszármazott lakik. (Mást is megihletett már ez a téma, ugyanis Wagenhoffer János és öccse, Vilmos – sajnos nincsenek már közöttünk – a Csolnokhoz közel fekvő Máriahalmon az 1970-es években kézzel rajzolták meg településük térképét, bejelölték az utcákat és házakat valamint a község 1785-ben történt betelepítése óta ezen házak tulajdonosait. Szép feladat a jelenlegi német önkormányzat számára, hogy ezt a térképet méltó módon megőrizze, esetleg az azóta eltelt közel 50 év adataival kiegészítse. E település igen hálás lehet W. Vilmosnak, hiszen „Von Kirva bis Máriahalom” c. monográfiája (Kiadó Anton Treszl, 1995) magán viseli a történész szerző keze nyomát, tehát professzionális munka. Bátyja, János, német szakos tanár volt a csolnoki iskolában.)

A puszta kíváncsiságon túl azonban volt egy másik oka is ez irányú kutatásaimnak. Néhány évvel ezelőtt először e-mailben, majd telefonon ért el minket Hans-Friedrich Kartenbender Wuppertalból (Észak-Rajna-Wesztfália), aki családfája készítése során jutott el odáig, hogy egyik szála Csolnokra vezet, ugyanis az 1695.07.03-án a Rajna melletti Gaulsheim bei Bingenben született Joannes Conradus Kartenbender halálát 1758.05.29-én Csolnokon jegyezték be. Ezt az információt örömmel fogadtuk, hiszen idáig mi kerestük azokat a helyeket, ahonnan a csolnoki németek származnak. Néhányan az úr

segítségére voltunk a digitalizált anyakönyvek elküldésén túl az 1930-as évek hiányzó adatainak kiegészítésével. Büszkeséggel tölt el bennünket, hogy az azóta elkészült igényes családkronikájának egyik fejezete Csolnokról szól, és bekötött példányt többek közt a helyi falumúzeumnak is küldött. Szép írása jelent a jelent meg erről az AKdFF e. V. lapjában, amelyben segítséget kér az olvasóktól a Csolnokra való betelepüléssel kapcsolatban. A témához kapcsolódik, hogy ő is szeretné majd egyszer látni Csolnoknak azon részeit, ahol ősei letelepedtek. Erre a közeljövőben kerítünk majd sort. Sajnálatos azonban, hogy a Kartenbender név férfiágon kihalt már Csolnokon.

Miután ezekkel a kutatásokkal idáig eljutottam, helybeli kis Családfakutató csoportunk tagjaival is megosztottam ismereteimet egyik foglalkozásunkon. Erre készülve hívtam segítségül a világhálót. Legnagyobb meglepődésemre egy 2007. október 13-i HVG cikk a téma komplett összefoglalását adta (Bedő Iván: Táblás házak). Álljon itt ebből néhány érdekes adat:

- Az adószedés, a katonai sorozás és a kötelező bekvártélyozás egyáltalán nem örvendtek az emberek a házszámozásnak
- Egy kis házszámozási időrend: Poroszország (1739), Párizs (1779), Köln (1794 - a híres kölni víz a Harang utca 4711-es sz. házához kötődik), Magyarország 1786. (II. József rendeletének végrehajtása nagy ellenállásba ütközött, ezt is visszavonta a halálos ágyán, melynek öröme néhol katonazenével ünnepeelve szedték le a számokat a házak faláról)
- Pesten és Budán 1855-ben vezették a mai rendszerű utca- és házszámokat
- Szöul 2010-re tervezte a bevezetését
- Japánban továbbra is a házszámozás létezik, s aki biztosra akar menni, kis térképmásolatot nyomtat a névjegye vagy üzletének reklámja mellé
- Érdekesség: Firenzében az épületek fekete számokat, az üzletek hozzá még piros számokat is kapnak

Ha a mai csolnoki utcanevek megváltoztatását tekintjük, található benne hagyományápoló elemek is. Van pl. Rückschuss nevű utca (a Ruhr vidéki Rückschuss fivérek indították el a Csolnok határában fellelt barnaszén feltárását), van továbbá egy parkoló, amely a Szt. János nevet kapta (a mellette elhaladó út 1927-től ezt a nevet viselte, amíg „Sallai” le nem váltotta), vannak dülőnevek is utcanévként. Semmitmondónak tartom viszont Híd utca és Park utca elnevezéseket.

Még a 2000-es években egy pályázat segítségével sikerült olyan útbaigazító táblákat elhelyezni, amelyek a helyi tájnyelven is eligazítanak az egyes dűlőnevek feltüntetésével, pl. Reitschul.

Ha a látszólag kis felelősséggel bíró utcanévadás a nevek megválasztásával a jövőbe is mutat, akkor egy idegen számára már az is sok információt hordoz, ha az csak a térképet tanulmányozza.

Az utánunk levő generáció pedig kutasson, ha nem tud egy adott utcanévvel mit kezdeni.

Könyörgünk,

adója 1%-ával
támogassa

egyesületünket.

Kérjük, az alábbi
adószámot tüntesse fel
nyilatkozatán.

Köszönjük!

18360062-1-03

Wéber György:

Ikrek a majsai anyakönyvekben 1738 - 1860

Az index a kiskunmajsai településkönyv összeállítására jött létre.¹

Genealógiai szempontból az ikrek kiemelt kutatását indokolja, hogy az általános orvosi szemlélet szerint a többes terhességre való hajlam öröklődik, mely azután, ha generációkon keresztül rejtve is marad, olykor ismét (váratlanul) felbukkan. Bizonyos, hogy az ikerszülések gyakoribbak az északi népeknél, és azon családokban, amelyekben már születtek ikrek. Úgy reméljük, hogy a majsai ősökkel rendelkező családkutatók, valamint néprajzi-helytörténeti kutatásokkal foglalkozók haszonnal böngészhetnek az adatok között – akkor is, ha jelenleg nincs ismert ikercsaládjagjuk!

Az 1860. december 30.-i kutatási határnapig a 26389 születési bejegyzés között 441 ikerszületés (887 ikergyermek, az összes születés 3,36%-a) található az anyakönyvekben. A lista ezen felül tartalmaz még további 12 ikerszületési (24 ikergyermek) adatot, melyek az anyagfeldolgozás során 1860-1905 között véletlenszerűen a látótérbe kerültek. Néhány arányszámnál – ahol ez értelmes választás volt –, a regiszter összes ikerszámát (453) és összlétszámát (911 fő) vettük alapul.

A 453 ikerszületésből négyes ikrek nem születtek, és csak öt esetben születtek hármás ikrek.² Két esetben ismeretlen vagy meghatározhatatlan az anya személye, mert csak a gyermekek halotti anyakönyvi korbecslése alapján kerültek a listába. Egyiküknél (Kiss József) csak vélelmezhető, hogy gyermekei esetében ikrekről van szó. A másik esetben bizonyos az ikerszületés (egy órásan hunytak el), de a halotti anyakönyv csak az apa nevét hozza (Balogh Mihály), és a sok alternatíva miatt nem lehet az anya személyét meghatározni. További öt esetben az ikrek születéséről szintén csak a halotti anyakönyv tudósít, de náluk sikerült az anyát beazonosítani.

---

¹ Wéber György: „*Kiskunmajsza és a filiák családjai a r.k. anyakönyvek adatai alapján 1738 – 1860*” Kézirat (várható megjelenés 2017)

² Lásd a Halász János – Udvardi Anna; Kiss Mátyás – Molnár Julianna; Macska András – Nigrényi Magdolna; Pintér István – Baranyi Borbála és Szabó András – Stopor Franciska családokat.

Az anyakönyvi adatokból nem lehet megállapítani a valódi (azaz az egypetējű), ill. az ál- (vagy kétpetējű) ikrek pontos számát. Utóbbiak genetikai értelemben „csak” azonos időben született testvérek, de az egyszerűség kedvéért mindkét kategóriát együtt értve beszélünk róluk, hisz számos dimenzióban (pl. az anyák fájdalma, a felnevelés nehézségei, a gyermekek testi fejlődése, magas mortalitása, lelki sorsközössége, stb.) azonos mindkét kategória esetében. Megközelítő becslést azonban kaphatunk a valódi ikrek számáról, hisz tudjuk, hogy az egypetējűek mind azonos neműek is, a kétneműek pedig biztosan kétpetējűek. De nem minden azonos nemű ikerpár egypetējű, közöttük a kétpetējűség aránya épp akkora, mint az összes ikerfogantatások esetében.

Az egynemű ikrek száma 274 (140 fiú- és 134 leánypár), a kétneműeké 179 (n=453), vagyis az összes iker 39,5%-a biztosan többpetējű. Ez az arány igaz lehet az egynemű ikrek esetében is, vagyis az egynemű ikrek 274-es számát csökkenti annak 39,5%-a, azaz ~108 fő. Tehát az egypetējű (valódi) ikrek becsült száma 166 pár (az összes ikrek ~ 36,6%-a; az összes születés ~ 6,29‰), míg a kettő (vagy több) petējű (ál) ikreké 287 pár.

A leggyakoribb névválasztás egynemű fiúknál a Péter - Pál (19 pár, 13,6%; n=140), lányoknál a Mária - Anna (10 pár, 7,5%; n=134), a kétneműeknél az Ádám - Éva (50 pár, ~30%; n=179). Utóbbira legtöbb „joga” nyilván a decemberben született Ádám/Éváknak volt, különösen, ha éppen dec. 24.én születtek!¹

A listában dőlt betűvel szedett gyermekek legalább egyszer megházasodtak (102 fő, 11,2%; n=911, ebből leány: 48; fiú 54). Ez jellemzően az ikrek egyik (erősebb, életrevalóbb) felének sikerült, de tizennégy házaspár ikreinel bebizonyosodott, hogy az ikerpár mindkét tagja házasságot kötött.²

A halálzási adattal nem rendelkező ikrek közül 50 főről szintén tudjuk, hogy legalább egyszer megházasodott. Miután vélhetőleg az

---

¹ Lásd pl. Gyurkovics András – Szalai Rozália ikreit!

² Lásd a Balkó József – Kránicz Katalin; Csöke Mihály - Márk Klára; Felföldi Béla - Pap Katalin; Fülöp István - László Erzsébet; Hornyák János - Hunyicska Veronika; Kovács István - Behány Anna, Kránicz Máttyás - Fekete Éva, Krupiczka Miklós - Szabó Judit, Leány József – Balogh Anna; Szabó Mihály – Gál Veronika, Szalai György – Fülöki Katalin, Terbe István – Tajti Ágnes, Torma József – Balogh Borbála és Vékony István – Harkai Anna házaspárok gyermekeit.

ismeretlen sorsú (251 fő, lásd alább) ikrek között is nagyjából 10%-os lehetett a családalapítók aránya, további 25 fővel megnövelve a 102-es létszámot, kijelenthető, hogy a 911 ikergyermekből nagyjából $(102+50+25=)$ 177 fő (19,43%) jutott el a családalapításig. A felnőttkort igazoltan megért, de családot biztosan nem alapító ikrek¹ száma 14 fő (1,54%, ebből nő 6, férfi 8 fő), a többi ikergyermek (720 fő, 79,0%) fiatalon – születésekor, csecsemőként, gyermekként, ifjú serdülőként – elhunyt. Ebből 610 főnek ismerjük a pontos halálozási idejét.

A családot alapított ikrek további genealógiai adatait lásd a már említett kiskunmajsai településkönyvben.

A kettő ikret nemző házaspárok közül senkinél nem fordult elő, hogy mind a négy gyermek megérte a felnőtt kort. Egy esetben a négy ikergyermekből három legalább egyszer megházasodott.²

A listában dőlt betűvel szedett anyák többször is szültek ikreket.

Ebben a rekorder Udvardi Anna, aki háromszor „sima” kettes, egyszer pedig hármas ikreket szült Halász Jánosnak (s a 9 gyermek közül végül kettő eljutott a családalapításig!).

Háromszor öt asszony szült ikreket,³ nemi megoszlásban három egyenemű (kétszer leányok, egyszer fiúk), és kettő vegyes nemű gyermekekkel.

A korai házasodásnak és a magas termékenységi rátának köszönhetően 37 asszonynak (8,1%; n= 453) volt lehetősége kétszer is ikreket szülni.⁴

---

¹ A számítás alapja a keresztelési anyakönyvi dátumtól számított és betöltött 16 (nőknél) ill. 18. életév (férfiaknál).

² Lásd az Elek József - Fazekas Anna házaspár gyermekeit.

³ Budai Lídia Csontos Sándornak; Csontos Zsuzsanna Juhász Józsefnek, Gyöngyösi Ilona Farkas Mihálynak, Huszka Katalin Surján Mártonnak; ill. Pintér Erzsébet Kovács Mihálynak. Utóbbi esetben ráadásul az ikrek egymást követő szüléssel jöttek világra (és a hat gyermekből egy családot alapított!)

⁴ Lásd Balkó Erzsébet Virág Jánosnak; Bódi Apollónia Nagy Sándornak; Bodor Judit Hulman Jánosnak; Bugyi Erzsébet Molnár Lászlónak; Csábi Ilona Szabó Andrásnak; Csillag Katalin Busa Tamásnak; Csontos Anna Surján Pálnak; Csontos Erzsébet Fehér Mihálynak; (egy másik) Csontos Erzsébet Perneki Józsefnek; Deák Erzsébet Tompos Jánosnak; Fazekas Anna Elek Józsefnek; Felföldi Erzsébet Csillag Mártonnak; Gál Veronika Szabó Mihálynak; Géczy Anna Nyerges Mihálynak; Gyórfi Zsuzsanna Horváth Jánosnak és egy ismeretlen

Két ikerpár házasságon kívüli kapcsolatból származott.¹

Nem fordult elő egyszer sem, hogy egy férjnek több feleségtől, vagy egy asszonynak több férjtől is szülessen ikergyermek.

Férfiak	db	Nők	db
Balogh	12	Csontos	10
Kovács	11	Kovács	11
Nagy	11	Nagy	11
Patyi	11	Szabó	19
Szabó	16	Tóth	11
Molnár	9	Varga	10

1. táblázat A leggyakoribb iker-vezetéknevek az előfordulás számával. (A több ikergyermeket is nemző házaspárok nevei csak egyszer kerültek beszámításra!)

Jellemzően az ikreket születésük napján (gyakran az erre felhatalmazott bábák) megkeresztelték, általában tehát a keresztelési idők egybeestek a születési idővel. Olykor azonban késett a keresztelés, vagy legalább a keresztelés anyakönyvvezése (akár annyira is, hogy a halotti anyakönyv szerint előbb hunytak el az ikrek, mint megszülettek!²

---

férfinak – (talán Lajter Ferencnek?); Háger Teréz Juhász Jánosnak; Hornyák Erzsébet Lukács Mihálynak; Horváth Julianna Nagy Józsefnek; Hunyadi Erzsébet Ruskó Györgynek; Hunyadi Teréz Garas Gáspárnak; Józsa Erzsébet Tabajdi Lukácsnak; Kovács Éva Bodor Istvánnak; Kuszli Erzsébet Patyi Pálnak; Leány Erzsébet Czinkóczi Józsefnek; Lévai Erzsébet Péntek Fábiánnak; Maróti Erzsébet Terbe Antalnak; Molnár Éva Sólya Mártonnak; Nagy Erzsébet Csillag Jánosnak; (egy másik) Nagy Erzsébet Markó Andrásnak; Szabó Katalin Kovács Andrásnak; Szőke Ilona Harkai Józsefnek; Seres Ágnes Horváth Józsefnek; Tóth Zsuzsanna Balogh Ferencnek; Varga Katalin Hunyicska Mihálynak; Vedres Borbála Boros Jánosnak; Vereb Rozália Gerzsány Józsefnek;

¹ Lásd Pap Ilona és özv. Gyórfi Zsuzsanna gyermekeit

² Lásd pl. Busa István – Balogh Ilona, Kovács Pál – Krupicza Anna vagy Nagy Pál – Harkai Judit ikreinel!

Legtöbbször azonban nem derül ki maga a késés, ráadásul nem felejthető, hogy az anyakönyv vezetése gyakran emlékeztetőből, vagy kis emlékcetlikről másolva utólag történt. Nem tudható tehát bizonyosan minden ikergyermek születési ideje. Emiatt a halálozási statisztikából kihagytuk az egy órás/egy napos halálozás összeírását, első intervallumként az egy héten belül elhunyt kategóriát állítottuk fel.

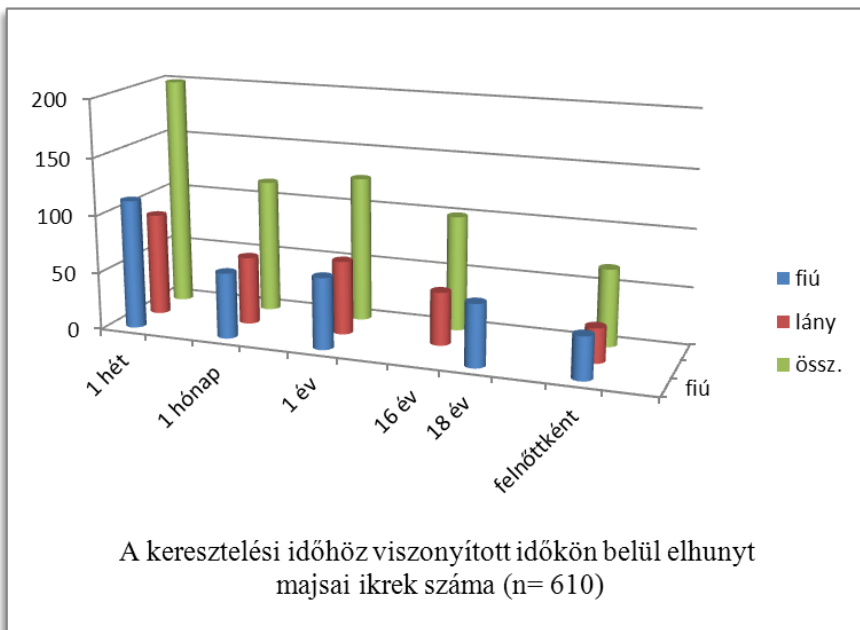
Megjegyzendő, hogy jellemzően az egyes kategóriák első harmadára esik a halálozások 4/5-e! Vagyis pl. a 18. életév betöltése előtt elhunyt fiúk zöme még hatéves kora előtt, az 1. életévük betöltése előtt elhunytak zöme 4 hónapos kora előtt, stb. elhunyt! Ez még a felnőtt kategóriára is igaz. Pl. a (táblázatban külön kategóriában nem szereplő) 14 felnőtt, de családot nem alapított ikerből hat még 20 éves kora előtt, további öt még 40 éves kora előtt elhunyt, s csak ketten éltek 60 évnél tovább!

A keresztelési időhöz viszonyított időközön belül elhunyt majsai ikrek száma (n=610)													
	1 hét		1 hónap		1 év		16	18 év	felnőttként		össz.		
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	fő	%	fő	%	fő	%
ff	112	12,3	57	6,3	62	6,8		54	5,9	37	4,1	322	35,3
nő	89	9,8	59	6,5	64	7,0	46		5,0	30	3,3	288	31,6
Σ	201	22,1	116	12,8	126	13,8	100		11,0	67	7,4	610	67,0

2. táblázat Halálozás életkorok szerint

Az ikerkutatások divatos irányzata a születések ciklikus növekedését valamely külső körülményhez kötni. Az elmélet lényege hogy a relative hosszabb születésmentes időket egy születésszámban gazdag, rövidebb ciklus követi, és a születési hajlandóság megugrásának okát objektív (külső) körülményekkel próbálják magyarázni, ahol a születésben gazdag ciklusok frekvenciája azonos a serkentőleg ható – népi hiedelmi, vagy több-kevesebb tudományos alaposággal bíró - külső körülmények megjelenésével. Ilyen exogén hatás lehet pl. csillagászati jelenség, különböző környezeti (időjárás, vegyi hatások, stb.) ágensek, de Kiskunmajsa esetében felmerült a gyanú, hogy a török utáni migráció Jászladány felőli kontingense importálta a hajlamot, mert a „jászladányi és környéki földek igen termékenyek voltak, mely oka lehet a ladányi ikrek

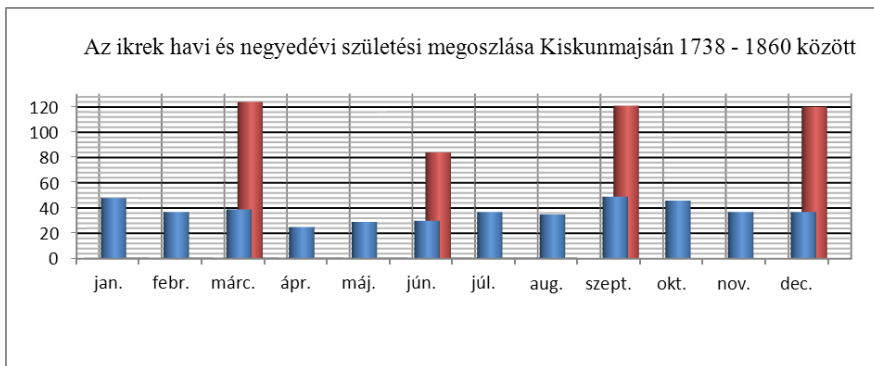
18. század második felében tapasztalt kiemelkedő ikerszületés-számának.”¹

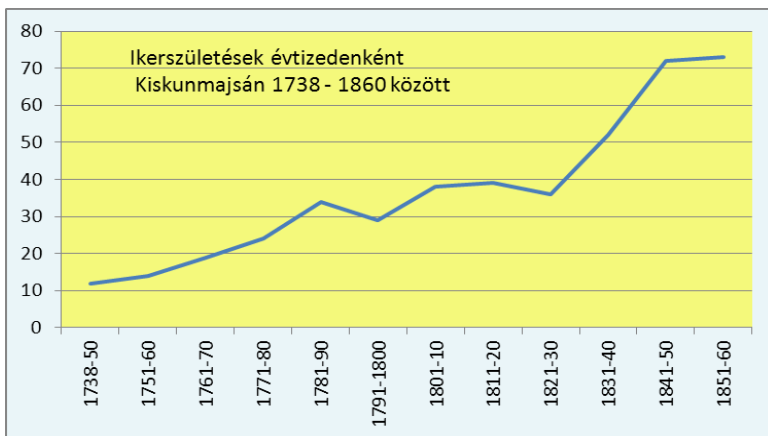
Az anyakönyvi adatokból ezt az elméletet nem sikerült igazolni. Ennek részben oka, hogy jelen írás keretein túlmutat a „bizonyos külső körülmények” keresése, csak néhány tisztított adattal próbálhattunk ciklikus összefüggést keresni. Másrészt – ha mérhető lenne –, akkor sem egyetlen település, hanem egy nagyobb régió adatai igazolhatnák e tételt. Az anyakönyvek már jelzett pontatlanságai miatt a napszakra (reggel-délelőtt-délután-este-éjjel-hajnal), órára, a hét napjaira és a hét egyes szakaszaira (hételeje, hétvége, stb.) eső születések ciklikusságát nem lehet az adatokban keresni. A havi bontásban vizsgált születésszámok is sokkal inkább csak a fogantatások idejét (a legtermékenyebb, ill. legkevésbé

¹ Mikusné Pomázi Anna kutatótárs adatközlése. Ennek forrása: ifj. Palugyay Imre: „Jász-Kún Kerületek s Külső-Szolnok vármegye leírása”, Pest 1854 http://vfk.vfmk.hu/00000109/letoltes/palugyay_imre_jasz-kun_keruletek_s.pdf (elérés 2016.jan.4.)

termékeny hónapokat) sugalmazzák, mint bármilyen külső körülmény hatását, hisz az április-május-június (vagyis a 2. negyedév) szignifikánsan kevesebb születésszámán kívül az év többi szakaszában nagyjából egyenletes a születésszámok megoszlása.

Hasonlóképpen a születésszámok évtizedes bontásánál, ahol a születések növekménye elsősorban köthető a lakosságszám növekedéséhez, semmint bármilyen feltételezett külső körülményhez.

Minden egyéb kutatásnak pedig előfeltétele a „valamilyen külső körülmény” konkrét megfogalmazása, a befolyásoló hatásának hipotézise, mely azonban már nem témája jelen írásnak.

Az ismeretlen sorsú (sem halálozási, sem házassági adattal nem rendelkező) ikrek száma 251 (27,5%; n= 911). Ez a csoport vagy kiesik a kutatási időből (1860 előtt születtek, de utána hunytak el, vagy alapítottak

családot), vagy a nagyon korai idők intenzív migrációja idején a majsai születést követően családjukkal hamar továbbvándorolva a környező filiák/plébániák valamelyikén eltűntek a látótérből. Egy részük (max. 10%, azaz kb. 25 fő, lásd a becslés alapját feljebb!) családot alapíthatott a környező településeken, és nagyjából 1-1,5%-uk megérhette a felnőttkort családalapítás nélkül. Esetleg a Majsán családot alapítók között is maradt néhány, akit nem sikerült családjával összekapcsolni, de 1-2%-nál (3-6 főnél) ez sem lehet több. Mindenképpen marad tehát egy számottevő réteg (erős becsléssel min. 30%-uk, vagyis legalább 75 fő!) az ismeretlen ikrek között, akikről egyetlen alternatívaként feltételezni kell, hogy bár gyermekként Majsán hunytak el, mégis, vagy nem kaptak egyházi temetést, vagy tévedésből, hanyagságból nem kerültek be a halotti anyakönyvbe!

Felhívjuk tagjainkat, hogy amennyiben lakó- vagy származási helyükön segítséget tudnak nyújtani egyesületi találkozó megszervezésében, jelentkezzenek.

Feltétel, hogy 50-70 személy részére elegendő hely, valamint az étkezési lehetőség biztosított legyen.

Jelentkezni az egyesületi találkozókon személyesen, vagy írásban dr. Pencz Kornél elnöknél lehet a kornelpencz@gmx.net címen.

Szeretnénk, ha találkozóinkat hosszabb időre előre meg tudnánk tervezni, hogy a tagjaink az egyéb programjaikat ennek megfelelően tudják alakítani.

Elich Jánosné Draxler Erzsébet: Appel és Kozek család története Solymártól Törökországig

A családi fényképek között volt egy kép, amit gyermekkoromban sokat nézegettem. Egy házaspár volt rajta egy angyalarcú kislánnyal, aki a kezében tartott egy játék babát. A kép hátoldalán ez állt: EMLÉK, ANKARA 1936.09.25. Szüleim mondták, hogy ők az Appel ágon rokonaink, akik 1925-ben Törökországba mentek dolgozni.

Évtizedek múltak el, és ha időnként a kezembe került az a fénykép mindig elfogott a kíváncsiság, mi lehet velük?

2014. szeptemberében a Solymári Búcsú előtt Hamvas Márton üzent, hogy van náluk egy rokon néni Appel Anna Törökországból, szeretnék-e vele találkozni. Természetesen örömmel fogadtam a meghívást. Izgatottan készülődtem a találkozóra, hiszen sejtettem, hogy a fényképen látható kislány az, akivel találkozni fogok. Kikerestem a fényképeim közül az Appel családra vonatkozó képeket, és a jegyzeteimből a családra vonatkozó adatokat, ugyan is a dédnagymamám Appel lány volt.

Az első találkozásunk alkalmával kiderült, hogy egy nagyon fiatalos, érdeklődő, és művelt hölgyet ismerhettem meg Anna néniben. A beszélgetést a múlt felé tereltem, szerettem volna minél többet megtudni a Törökországi életükről. Többszöri találkozás és beszélgetés után egy rendkívüli életút és családtörténet bontakozott ki a múltból, amit úgy éreztem le kell írni, kiegészítve a család anyakönyvi adataival.

Beszélgető társam, Appel Anna édesapja, Appel Ferenc 1899-ben született Solymáron, 1919-ben feleségül vette Kozek Máriát, aki 1896-ban született Solymáron. Házasságukból 5 leány született Solymáron: 1917-ben Borbála, aki 1922-ben elhunyt, 1920-ban Mária, 1922-ben Borbála, 1924-ben Katalin, 1926-ban Erzsébet, hatodik lányuk Anna, már Ankarában született 1930-ban.

A két világháború közötti nehéz gazdasági időszakban sokan mentek nyugatra dolgozni, de hogy keletre is mentek az nem volt gyakori. Solymárról többen mentek Törökországba dolgozni, mert ott az építőiparban kerestek szakmunkásokat, így került ki Appel Ferenc testvére, Lőrinc asztalosként, vagy Baron János és Buresch Ferenc kőművesként. Appel Ferencnek a szakmája fűtészszereelő volt ezért hívták őt is jöjjön ki, mert sok munkája lehetne. Hosszas töprengés után 1925-

ben Appel Ferenc és felesége úgy döntött, hogy a családfő egyedül utazik, Törökországba dolgozni a családjá pedig itthon marad Solymáron.

A feleség, Appel Ferencné Kozek Mária a szüleivel együtt, azok Madách utcai házában lakott a gyermekeivel együtt. Egy idő után nyugtalanító híreket kapott férjéről, hogy nehezen bírja a távollétet a családjától. Ekkor édesanyja nagylelkű ajánlatot tett, kérte lányát utazzon a férje után, ha nem akarja elveszíteni, legyen mellette, amikor fáradtan haza jön a munkából. A gyerekekre ne legyen gondja, majd ő neveli őket, hiszen jó helyen vannak itt, Solymáron.

Pedig a nagymamának, mint ahogy oly sok embernek abban az időben, nem volt könnyű az élete. Schuck Erzsébet 1875-ben Solymáron született, 17 évesen 1892-ben férjhez ment Kozek Józsefhez, aki 1868-ban született Vörösváron. Solymáron laktak házasságukból 11 gyermek született, ebből 5 gyermekként hunyt el, 6 pedig felnőtt és családot alapított.

Mikor már egy kicsit könnyebb lett volna az életük Kozek József 1926-ban 58 évesen váratlanul elhunyt.

Kozek Józsefné ettől kezdve egyedül nevelte a még otthon lakó két kiskorú fiát, és a négy unokáját.

Lánya, Mária, aki Törökországban élt férjével szorgalmasan hozta, vagy küldte haza a pénzt, édesanyjának, aki gondosan beosztotta a kapott összeget és így hamarosan tudtak venni egy házat a Szent Imre herceg utca 11-ben a mai Dózsa György utcában. Közben 1930-ban megszületett a hatodik lány Anna Ankarában. Appel Ferencnek egyre több munkája lett, dolgozott Ankarában, az új főváros épülő minisztériumaiban, parlamentjében, és a követségein, de elkerült Isztambulba is ahol a Hilton Hotel, a Divan Hotel, az Opera, egy színház, és egy leányiskola is az ő keze munkáját őrzi. Izmirben sok magán házat látott el korszerű fűtéssel. A Fekete tenger partján lévő Trobzon kórházának fűtését is ő készítette. A haza költözés így mindig eltolódott, mert otthon nem tudott volna ennyi pénzt keresni. De arról nem mondtak le, hogy egyszer visszaköltözzenek Solymárra. Éppen ezért mikor a kis Anna cseperedett és csak törökül tudott beszélni, meg a szülők egymás közötti német szavait értette, akkor elhatározták, hogy meg kell tanulnia magyarul is. Ezért édesanyja hazahozta, és az első osztályt 1938/39-ben már itt kezdte el a solymári iskolában, így ő is a nagymama gondjaira lett bízva, mint a többi unoka. Anna néni visszaemlékezése szerint nagymamája szigorú, következetes, de szerető nagymama volt, a tanulás mellett mindenféle házi munkából is ki kellett venni a részüket.

A nagyobb lánytestvérek közben férjhez mentek: Borbála 1941-ben hozzáment Piri Józsefhez, Mária 1942-ben Huppert /Hamvas/Mártonhoz, Katalin pedig 1943-ban Spiegelberger Jánoshoz. Appel Ferenc mind három férjhez menő lányának egy-egy telek árát küldte haza.

Miután Anna elvégezte a 6 osztályt, édesanyja eljött, és tartva a közeledő háborútól magával vitte Törökországba a még hajadon leányait a 17 éves Erzsébetet és a 13 éves Annát. 1943. szeptember 21-én érkeztek Ankarába és másnap lezárták a határt, se ki se be nem lehetett menni. Így megpecsételődött a sorsuk, ott maradtak Törökországban.

Három év múlva, 1946-ban még jobban szétszakadt a család, mert a solymáron maradt testvérek közül kitelepítették Németországba Borbálát és Katalint a családjukkal együtt. A jóságos nagymamának Kozek Józsefnének is menni kellett, 71 évesen új hazába új életet kezdeni. 1957-ben 82 évesen a Németországi Backnangban hunyt el.

Egy lány Mária maradhatott csak itthon férjével, Hamvas Mártonnal. Három gyermekük született Solymáron, Márton 1943-ban, György 1947-ben, és Teréz 1949-ben.

A Törökországban élő Appel család leányai is férjhez mentek: Erzsébet hozzáment Musztafa Özbahadırhoz aki egy jó nevű török nemesi családból származott, 2 gyermekük született Nálán és Ferrit. Az unokák diplomáciai szolgálatban vannak.

Anna 1953-ban ment férjhez Erik Kollerhez, aki a német követség gazdasági vezetője volt 2 gyermekük közül Helmut kis korában elhunyt a másik fiúk, Franz Gustav 1954-ben született. A követségi iskolában tanult 9. osztályig, majd Németországban folytatta tanulmányait ahol, a Közgazdasági Egyetemen szerzett diplomát. Visszatérve Isztambulba a Mercedes-Benz buszgyártó cégnél alkalmazták, mint gazdasági igazgatót, majd a Mercedes Isztambul Bank igazgatója lett. Jelenleg a Dél Afrikai kirendeltség igazgatója Pretoriában.

Ez csak egy szeletkéje ennek a szerteágazó családnak az élettörténetéből, de így is látható, hogy a szorgalomnak, a kitartásnak, a becsületességnek, a család szeretetének van értelme, hiszen bárhova is kerülnek a világban, megállják a helyüket.

Sétáló Ferenc

Anyai dédapám, egy regény mellékszereplője

I. rész

Dénes Gizella (Ócsárd /Baranya megye/ 1897.06.25 - Pécs, 1975.11.24.) író, újságíró. Eredeti neve Deutsch Gizella.

Fiatal korában sokat időzött Mecsekjánosiban (Baranya megye, Komló város része) rokonoknál, ennek emlékét tábla őrzi. Az itt töltött idők és baranyai származása miatt jól ismeri, és írásaiban gyakran megjeleníti ezt a vidéket, ennek legendáit, történeteit. Életművének túlnyomó része 1944 előtt jelent meg. Ismertebbek regényei ifjúsági, felnőtteknek szóló és történelmi regényei, azonban emellett írt riportokat, visszaemlékezéseket, irodalomtudományi tanulmányokat is. Regényeinek témáit Baranya múltjából kölcsönözte.

„A csodálatos fazekas” című művéből 2009-ben filmet forgattak. A mű Zsolnay Vilmosról szól.

Az egyik regényét 1941-ben adta ki, a címe „A magyar szimfónia.”

A regény Johann Amtmann Prosper életéről íródott, és ebben a regényben kapott epizód szerepet az egyik dédapám, Tisztl János németbólyi szabó mester, valamint anyai ági rokonságom neve is említést kapott Johann Dlusztus mészáros személyében.

Johann Amtmann Prosper (Selye /Baranya megye/ 1809.07.25 - Pécs, 1854.01.09.) európai hírnévű fuvolaművész és zeneszerző.

Németnek született, de magát magyarnak vallotta (mint Liszt Ferenc). A pécsi Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumában érettségizett 1825-ben. 1829-1835 között a bécsi Operaház első fuvolása volt. 1835-ben Erkel Ferenc kísérte koncertjét Pesten. 1835-1839-ben hangversenykörúton járt. Európa-szerte koncertezett. Jóbarátságban volt Theobald Böhm-mel, akitől egy új mechanikájú „Böhm -fuvolát” kapott. 1840-ben hazatért, majd Marburgban élt, ahol zeneigazgató lett. 1842-1845 között Grazban élt, majd Pécssett telepedett le. Utolsó koncertjét 1853.04.11-én adta. Művei: Rákóczi induló (Lisztnek ajánlotta), Magyar szimfónia (1837).

A magyar szimfónia regényében Prosper 1840-ben hazatért, meglátogatta a betegeskedő édesapját. Édesapja a Batthyány uradalom

Békás pusztájának (később Montenuovo herceg Aglája-pusztája (Bóly/Németbóly; Baranya megye) intézője volt.

Prosper Németbólyban felkereste ismerőseit, gyerekkori iskolatársát. Idézem:

„Aztán itt volt Johann Dlusztus! Dlusztus órásék egyetlen fia, aki olyan legény lett, hogy apja nem tudta rávenni a finom mesterség megtanulására és órák készítése helyett marhákat taglózott Omacht mester székében.” (52. oldal)

Később Prosper tiszteletét kívánta tenni a Batthyány hercegnél, ezért „Ruháit Tisztl szabónál átvasaltatta.” (74. oldal)

**A Prosper emlékmű
fényképe:
az emlékmű a pécsi
Sétatér északkeleti
részén található.**

II. rész

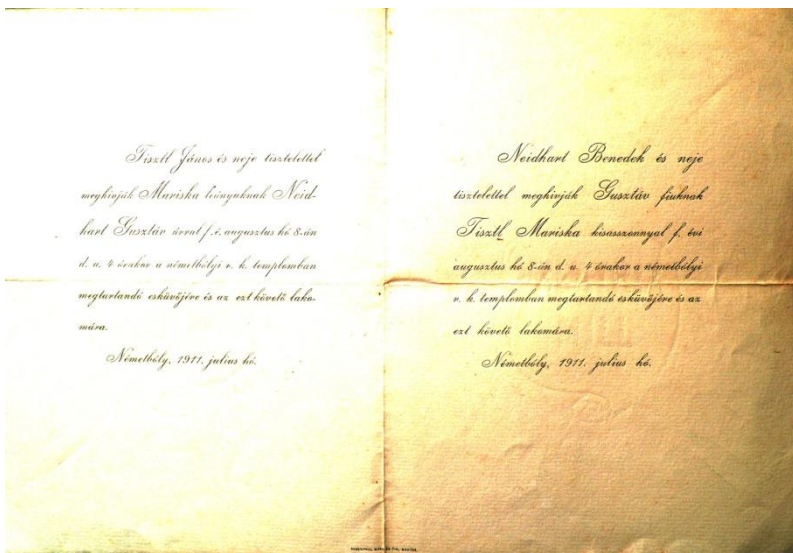
Dénes Gizella élt az írói szabadság lehetőségével és az én rokonaimat száz évvel előbb szerepeltette, vagyis a reformkorban.

Tisztl János viszont 1856.09.27-én született Lovászhetényben (Baranya megye). János szülei korán meghaltak, nevelő szülők vették gondozásba. A gondozás – ahogy a mese szól – gyakran abban állt, hogy ha éhes vagy mássz fel az eperfára.

János a katonaéveit Pécssett az 52. gyalogezrednél töltötte le. Itt találkozott egy bolyi leánnyal, Dlusztus Terézzel. Teréz a bolyi Dlusztus Mátyás szűcsmester leánya volt. A lányokat abban az időben cselédnek adták a jómódban élő családokhoz, hogy tanuljanak: háztartást, főzést, modort, stb. Teréz és János gyakran találkozott, a találkozások szerelmet élesztettek. Ez a szerelem 1880. október 26-án házasságkötésben csúcsosodott ki. A házasságot Bólyban kötötték. János szabósággal kereste a család kenyerét. A jó munkája eredménye volt, hogy szabó üzlete és ruharaktárra tett szert.

A házasságból született gyerekek: **János** (1881-1957; világi pap, később „**Tihanyi**”); **Anna** (1882-1905); **Mária** (1891-Baja, 1975); **Teréz** (1883-1884); **Vilma** (1886-1893); **Emma** (1898-1980).

Tisztl Mária 1911.04.28-án férjhez ment **Neidhart Gusztáv**hoz.

A házasságból született **Mária** (Németbóly, 1914.01.03- Pécs, 2003.03.02.)

Tisztl János 1927.12.09-én Abaligeten halt meg. Ugyanis ebben az időben fia – **János** – abaligeti plébános volt. János és felesége idős korukban fiuknál éltek.

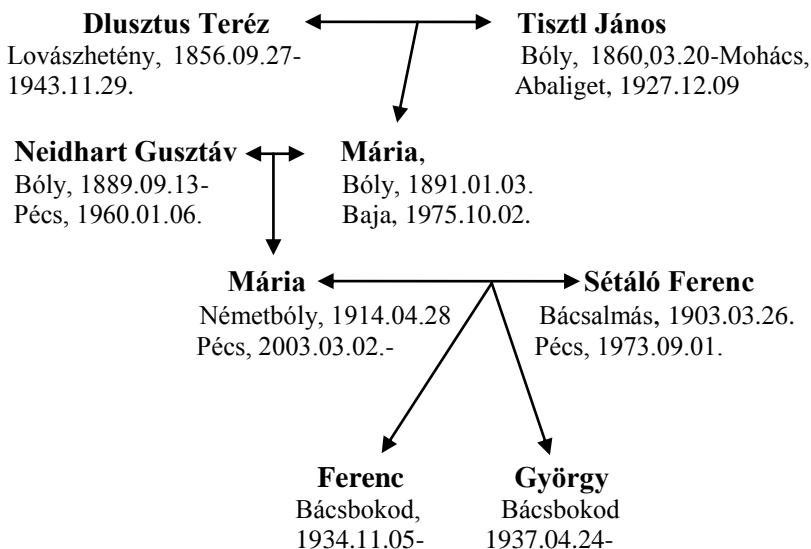

Neidhart Mária Siklóson a „Miasszonyunkról nevezett iskolanővérek” polgári iskolájában tanult az elemi iskola elvégzése után. Az egyik iskolatársa bácsbokodi volt, aki vendégségbe hívta Bácsbokodra. A lány édesapja tulajdonosa volt a helyi kaszinónak. Mária itt ismerkedett meg Sétáló Ferencel. Az ismeretség folytatása házasság lett: Németbóly, 1933.10.28. A házasságból két fiú született: Ferenc (Bácsbokod, 1934.11.05-) és György (Bácsbokod, 1937.04.24-).

1943.11.29-én Mohácscon meghalt özv. Tisztl Jánosné, született Dlusztus Teréz. Tisztl Jánosné az 1930-as évek elején került Mohácsra, mikor fiát mohácsi plébánossá nevezte ki Virág Ferenc pécsi megyéspüspök.

Az 1930-as évek közepén a Tisztli házaspár holttesteit exhumálták és a németbólyi temetőben helyezték örök nyugalomra.

A leszármazási táblázat:

A Dlusztus nemzetség tagjai szücsök, kádárok, kereskedők voltak. Dlusztus órásról és mészárosról nincs ismeretem. Németbólyban (ma Bóly) Neidhardt István (1886-1938) órásról van tudomásom, de neki nem volt fia, csak két leánya: Vilma (1911-1987) és Anna (1919-1980).

Omacht név valóságos, Bólyban gyakori vezetéknev.

Az okirat mai nyelvre való átíratának fordítása

Az 542-es számú házat a 17. században építették először fel.

József császár kezdeményezte a betelepítést.

És 1914-ben, március 9-én Mathias Scherer építtette másodszor fel az 542-es számú házat.

Az építőmestere a következők voltak:

ácsmester- Anton Fischer, 1)

kőművesmester - Mathias Wiedermann, 2)

Asztalos - Georg Jabek, 3)

Kovácsmester - Ludwig Abel, 4)

Lakatosmester - Takatsch, 5)

Üveges - Josef Horak. 6)

Ezek voltak az építőmesterek és emlékükre száz év múlva találják meg e papírt és ismét száz év múlva tisztas, derék német keresztények találják meg.

A Jóisten adjon ennek a szép világnak minden szép elemével és eseményével és lényével veletek együtt, kedves, a halálunk után békében és egységben élő leszármazottak még sok évet békében és egységben minden nemzettel újabb száz év egészséget és elégedettséget és egységet.

Ezt az írást én, Josef Scherer, 7) az építtető apja, Mathias Scherer emlékére mint hátramaradottamre készítem.

Josef Scherer, 8) született Szépligetben (Gajdobra), az 1885-ös évben, április 8-án.

Foglalkozása üzletvezető – és az apja foglalkozása takács.

Most pedig én, Josef Scherer Isten nevében befejezem soraimat és bocsánatot kérek a Jóistentől és valamennyi felebarátomtól és áldott halálom óráját kérel.

Dícsértessék a Jézus Krisztus mindörökké ámen.

Josef Scherer Franziskával, született Groll, 9) házassok 1884. Június 4. Óta.

A Palánka családkönyvet kutatva a következő bejegyzésekre (fenntartással kezelendő) jutottam:

- 1) FISCHER, Anton - ácsmester
* 1884.01. Palánka
- 2) WIEDERMANN, Mathias – kőművesmester
* kb. 1883 + 1935.09.29. Palánka
- 3) JABEK, Georg - asztalos
* 1882 körül
- 4) ABEL, Ludwig – kovácsmester
* 1881.03.07. Palánka
- 5) TAKATSCH
* ???
- 6) HORAK, Josef Jakob – üveges
* 1873.07.17. Palánka

A további adatok a Boróc családkönyvből származnak (szerző: Wilhelm Busch)

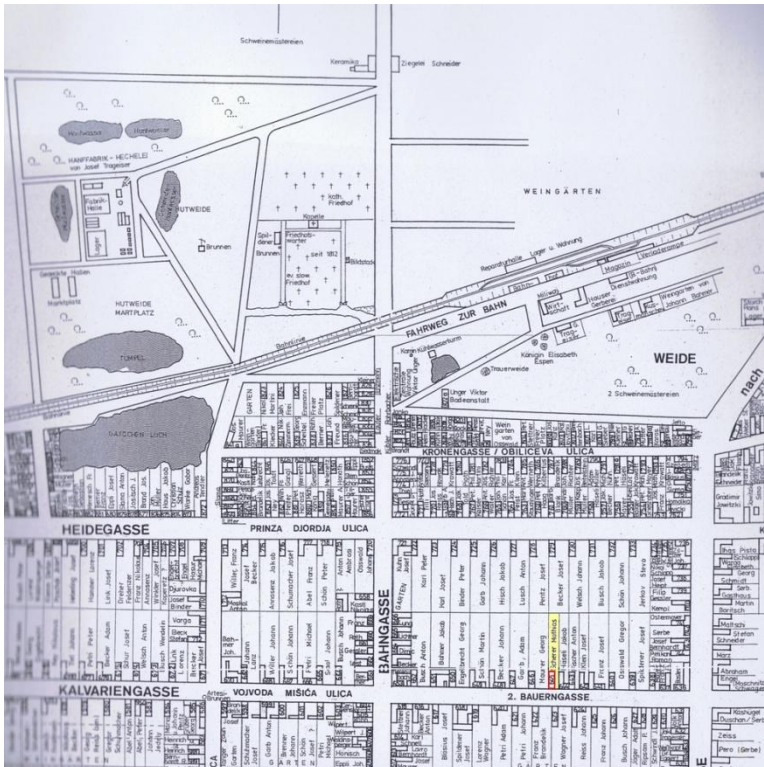
- 7) SCHERER, Josef
* 1853.08.07. Szépliget
I.oo 1879.09.21. Hódság Judith POHL-lal - + 1884.05.05. Boróc
II.oo 1884.06.02. Boróc Franziska GROLL-lal
Tanúk voltak Michael FLOCK és Mathias POLLAK.
Ebből a házasságból származó első gyermek:
- 8) SCHERER, Mathias
* 1885.04.08. Boróc
oo 1914.06.04. Boróc Elisabetha GRAUL-lal
ebből a házasságból származó gyerekek
Mathilde Anna * 1916.01.24. Palánka
Johann * 1917.06.17. Palánka
Anna * 1925.10.04. Palánka

Ezekből az anyakönyvi bejegyzésekből kiderül, hogy a palánkai ház, melyet 1914. március 9-én szenteltek fel, gyakorlatilag a szülők nászajándéka volt Mathias fiúknak 1914. június 4-én kötött házassága alkalmából. A házások gyerekei már ott születtek.

Hogy a ház keletkezésének történetét jobban megvilágítsuk, jobban vissza kell mennünk az időben. Palánka első „telepesei“ katonák voltak, akik a Duna menti „Palánkán = védőárok, erődítmény“ maradtak lakni a Határőrvidék 1745-ös megszüntetését követően. Ezeknek az egykori katonáknak „nászajándékként“ egy telket ígértek, ha családot alapítanak. De nem mindegyikük talált (vagy akart találni) feleséget, ezért ezeket az agglagényeket beosztották az újvidéki magtárba dolgozni.

Mária Terézia 1764-1770 között kezdett németeket betelepíteni, akik közvetlenül a Dunánál (Újpalánkán) laktak.

1783-ban II. József császár folytatta anyja telepítési tevékenységét és így települt be Palánka is 1786-ban. Ezek a telepesek először Újpalánkán laktak, amíg különböző problémák miatt, többek között az ott lakó szerbekkel való surlódások miatt egy új településrészt, Német-Palánkát alapították. A térkép az 1788-1808 közti állapotokat tükrözi (ld. *német a verzióban* – a szerk.). Ezen a térképen tényleg szerepel a Schererék hajdani háza.

Egy hasonló telepesházról, mely a közelben kb. 1944-ig állt, van is egy fénykép. (ld. *német a verzióban* – a szerk.)

Ehhez hasonló lehetett az 1914-ben épített ház előzménye.

A palánkai térképpel kapcsolatos kutatásaim során sok házat fényképeztem le szisztematikusan, ami miatt a titkosrendőrség majdnem le is tartóztatott, ha egy bosnyák ismerősünk nem kezeskedett volna értünk. Mindenesetre a nevezett házat is dokumentálni tudtam. Ez látható is a Német-Palánkáról készített filmemben (http://youtu.be/U_3zRcEKQJM)

Halottaink / Unsere Verstorbenen:

**Dr. Mentsik Gyözőné
sz. Pótz Judit
1934-2016**

**Roósz József
1928-2016**

Kilépett tagunk / Ausgetreten

Bécsi Judit (087)

Kérjük kedves kutatótársainkat, illetve mindazokat, akik lapunkat olvassák, küldjék el szakmai cikkeiket a Szerkesztőségbe, hogy azokat folyamatosan megjelentethessük! Csak elektronikusan megküldött (Word-fájl) cikkeket tudunk megjelentetni, kapacitáshiány miatt nem áll módunkban kézzel vagy írógéppel megírt cikkeket feldolgozni. Munkánkat jelentősen megkönnyítik, ha írásaikat németül és magyarul is eljuttatják.

**Kérjük, hogy a dokumentumban a Times New Roman betűtípust alkalmazzák 11-es méretben, és az oldalbeállításnál A5-ös formátumban küldjék meg!
Mail: amrein.ilona@freemail.hu (Amrein Ilona)**

Új tagok / Neue Mitglieder

2015. novembere óta/ seit November 2015

178	Perluszné Villányi Julianna	1172 Budapest, Liszt Ferenc u. 31.	06 1 258 51 12	juliannaperlusz@gmail.com
179	Ádám Erzsébet	6500 Baja, Szabadság u. 42.	06 70 490 3187	adamerzsebet@gmail.com
180	Matkovits- Kretz Eleonóra	7627 Pécs, Kanyar u. 10/7.	06 72 213-453; 06 20 240- 9244	nemetkor@gmail.com
181	Sziebert Ferenc	7700 Mohács, Sirály u. 22.	06 69 302-738 06 20 49 88800	sziebertferenc@mailbox.hu
182	Gerber József	7700 Mohács, Ete János u. 2. 1/8.	06 30 326 4606	gerber4210@gmail.com
183	Szabó Péter	1113 Budapest, Gidófalvy Lajos u. 27. 1/6.	06 30 841 0826	szabopeter@gmail.com

10 éve az AKuFF tagjai / Seit 10 Jahren AKuFF-Mitglieder:

121 Solymáry (Schäffer) József
122 Schauer István
123 Kammermann János Csaba
125 Hucker Ádám
126 Dr. Cserfalvi Tamás
127 Dr. Junkers, Günter

10 Jahre

AKuFF Mitglied

Új könyvek a könyvtárunkban

674		Mitglieder des AKdFF und deren Forschungsgebiete
675	Mathias Brasch, Mathias Kohlmann	Familienbuch Zanegg (Mosonszolnok), Nordwestungarn, Heideboden mit Namenslisten 1685-1900 (CD)
676	Georg Richter, Liane Falzboden	Familienbuch Nemesnádudvar in der Batschka 1724-1944 (Digitale Neuauflage mit Ergänzungen der Einträge aus vorhandenen Ortsfamilienbüchern (CD)
677		Katholisches Kirchenbuch Batsch-Neudorf Novoselo in der Batschka 1784-1826 (DVD)
678		Katholisches Kirchenbuch Hodschag in der Batschka, Taufen 1759-1835, Heiraten 1759-1825, Sterbefälle 1759-1825 (DVD)
679		Katholisches Kirchenbuch Batsch in der Batschka, Taufen 1713-1827, Heiraten 1715-1826, Sterbefälle 1717-1826 (DVD)
680	Johann Hauck	»Tschawa-Piliscsaba. Heimatbuch zur Geschichte des Dorfes«
681	Ignatz Stein und Stefan Nuber	Gakowa. Entstehung und Niedergang einer deutschen Gemeinde (mit Kartenbeilage)
682	Herausgeber: Heimatausschuß Parabutsch	200 Jahre Parabutsch 1786-1986. Jubiläumsband
683	Josef Schwend	Apatin Sterberegister 1755-1988
684	Josef Schwend	Taufregister von Apatin 1750-1945. Heiratsregister 1751-1825
685	Josef Schwend	Familienregister Apatin
686	Rosemarie Karjung (red.)	"Donauschwäbische Familiengeschichtsforschung. Handbuch des AKdFF zum 10jährigen Jubiläum
687		
688	Franz Lux	Familienbuch Neu- und Groß-St. Peter bis 1852
689	Josef Kühn	Familienbuch der kath. Pfarrgemeinde Sackelhausen 1766-1844
690	Franz Galambos	Glaube und Kirche in der Schwäbischen Türkei des 18. Jahrhunderts

691	Alois Schwartz	Donauschwaben – Mórer Schwaben (mit einer Karte)
692	Mathias Brasch und Matthias Kohlmann	Familienbuch Zanegg (Mosonszolnok). Namenslisten 1685-1900
693	Paul Scherer	Familienbuch Neudorf in der Batschka
694	Peter Kleemann	Sippenbuch Saderlach 1739-1851
695	Anton Neff	Familienbuch der katholischen Gemeinde Dolatz 1815-1982 (2012) mit den Filialen Gier, Rudna, Tolwadia
696	Gaál Attila - Hadikfalviné Mányoki Elza	Embersorsok a viharban (Nagymányokiak a 1026-os lágerban)
697	KTV Stúdió Mezőberény	Berényi életképek - Családfakutatók Mezőberényben, 2015. június 27-28. (DVD)
698	Sétáló Ferenc	Gyökereim I. - A Sétáló-nemzetség (DVD)
699	Verein für Computergenealogie	Familienforschung Ausgabe 2015/2016 (mit DVD Beilage)
700	Kugler József	Berényiek voltak, berényiek lettek - A II. világháború utáni migrációs változások (németek kitelepítése. Magyar csehszlovák lakosságcsere) emlékezete
701	V. Gänzler Beáta	Fekete aprószentek (Az 1932. évi nagymányoki bányaszerencsétlenség emlékére)
702	Dr. Bánk Barbara - Benkő Levente - Dr. Bognár Zsolt - Dr. Deák László - Dr. Dupka György - Köteles László - Márkus Bea - Dr. Murádin János Kristóf - Weiss Rudolf	"Itt volt a végállomás" - Halálos áldozatokkal járó német- és magyarellenes tevékenységek a Kárpát-medencében 1944-1949
703	Adam Müller-Guttenbrunn	A svábok bejövetele
704	Bánáti István szerk	Császártöltés 1 - 2015

A következő két találkozó helye és időpontja

- ☞ **2016. június 25-26. Aldebrő (Heves megye)**
egyben borünnep. Különbuszt tervezünk.
- ☞ **2016. ősze, Óbuda (Budapest III. kerület)**

IMPRESSZUM

AKuFF-Bote – AKuFF Hírmondó
A lap alapítva: 2005-ben

**Kiadja: Magyarországi Németek Családfakutató
Egyesülete (AKuFF)**

H-6500 Baja, Petőfi S. u. 56.

Felelős kiadó: dr. Pencz Kornél, az AKuFF elnöke
Megjelenik 170 példányban. –

Kereskedelmi forgalomban nem kapható.

Nyomdai munka: **Apolló Média Kft.**,
6500 Baja, Kossuth L. u. 11.